

MIREASA FANTOMĂ

Editura ap!

(ACT și Politon)

Str. Înclinată, nr. 129, Sector 5, București, România, C.P. 050202.

Tel: 0751.066.694, e-mail: office@actspoliton.ro

www.actspoliton.ro

THE GHOST BRIDE

Copyright © 2013 by Yangsze Choo

All rights reserved

© 2024 Editura ACT și Politon pentru prezenta ediție românească

Traducător: **Alexandra Țabără**

Redactor: **Maria Nicula**

Tehnoredactor: **Teodora Vlădescu**

Coperta: **Alexandra Ilie**

Copyright Manager: **Andrei Popa**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

YANGSZE, CHOO

Mireasa fantomă / Yangsze Choo; trad.: Alexandra Țabără. - București: ACT și Politon, 2024

ISBN 978-630-303-307-5

I. Țabără, Alexandra (trad.)

821.581

AVERTISMENT: Distribuirea, copierea sau piratarea în orice fel a acestei cărți nu este pedepsită numai prin lege, dar contravine și tuturor normelor și principiilor etice și sănătoase pe care un astfel de titlu le promovează. Ce fel de efect va avea energia pe care vreți să o transmiteți mai departe, dacă aceasta vine prin furt, ilegalitate și lipsă de respect față de autor și față de toți cei care au contribuit la crearea acestei cărți, astfel ca ea să ajungă la dumneavoastră? Împărtășiți cu ceilalți informațiile importante, valorile și lecțiile pe care le-ați aflat din acest material, într-un mod corect și responsabil.

Yangsze Choo

MIREASA
FANTOMĂ

Traducere din limba engleză de

Alexandra Țabără

Această carte este pentru James

PARTEA ÎNTÂI

Malaya, 1893

CAPITOLUL 1

ÎNTR-O SEARĂ, TATĂL MEU m-a întrebat dacă aş vrea să devin o mireasă fantomă. Bine, poate că „întrebat” nu e tocmai cuvântul potrivit. Eram la el în birou. Eu răsfoiam un ziar, iar tata stătea pe divanul lui din ratan. Era foarte cald și liniște. Lampa cu ulei era aprinsă și fluturii de noapte fâlfâiau prin aerul umed în rotocoale leneșe.

— Ce-ai spus?

Tata fuma opiu. Era prima lui pipă din seara aceea, așa că am presupus că e relativ lucid. Tatăl meu, cu ochii lui triști și cu pielea ciupită ca un sâmbure de caisă, era un soi de cărturar. Familia noastră fusese destul de înstărită, dar în ultimii ani decăzuserăm atât de mult, încât abia ne mai păstram respectabilitatea de clasă de mijloc.

— O mireasă fantomă, Li Lan.

Am dat pagina mai departe, ținându-mi răsuflarea. Era greu să-mi dau seama când tatăl meu glumea. Uneori nu eram sigură nici dacă știa. Făcea haz de chestiuni serioase, cum ar fi veniturile noastre tot mai mici, afirmând că nu-l deranjează să poarte o cămașă uzată pe asemenea căldură. Dar în alte momente, când opiul îl învăluia în brațele lui tulburi, era tăcut și distrat.

— Mi s-a propus azi, spuse el repede. M-am gândit că ai vrea să știi.

— Cine ți-a propus?

— Familia Lim.

Lim se număra printre cele mai bogate familii din orașul nostru, Malacca. Malacca era un port, una dintre cele mai vechi așezări comerciale din Orient. În ultimele câteva sute de ani, a trecut de la stăpânirea portugheză la cea olandeză și, în cele din urmă, la cea britanică. O adunătură lungă și joasă de case cu țiglă roșie, orașul se întindea de-a lungul golfului, mărginit de crânguri de cocotieri și străjuit în partea interioară de jungla deasă care acoperea Malaya ca un ocean verde, unduitor. Orașul Malacca era foarte liniștit, visând sub soarele tropical la gloria de odinioară, când era perla orașelor portuare de-a lungul Strâmtoării*. Însă odată cu apariția vapoarelor cu aburi, a cunoscut un fermecător declin.

Totuși, în comparație cu satele din junglă, Malacca rămăsese un adevărat model de civilizație. În ciuda distrugerii fortului portughez, aveam un oficiu poștal, primăria Stadthuys, două piețe și un spital. Eram, de fapt, sediul administrației britanice din acest stat. Însă atunci când îl comparam cu ceea ce citisem despre marile orașe, Shanghai, Calcutta sau Londra, eram sigură că era insignifiant. Londra, după cum auzise odată sora bucătarului nostru la Biroul Districtual, era centrul lumii. Inima unui imperiu măreț și strălucitor, care se întindea pe o

---

* Este vorba despre Strâmtoarea Malacca, o strâmtoare care unește Marea Andaman cu Marea Chinei de Sud și desparte insula Sumatra (arhipelagul Malaez) de peninsula Malacca. Strâmtoarea are o lungime de 1000 de km, lățimea minimă de cca. 40 de km, iar adâncimea de 25-113 m. Strâmtoarea Malacca are o mare importanță pentru transport, cel mai mare port fiind Singapore. Aici sunt amplasate orașele istorice Melaka și George Town. (n. red.)

distanță atât de mare de la est la vest, încât soarele nu apunea niciodată acolo. De pe acea insulă îndepărtată (foarte umedă și rece, din câte am auzit), eram conduși noi, în Malaya.

Dar, deși multe rase se stabiliseră aici de generații întregi (malaysiană, chineză și indiană, presărate ici și colo cu negustori arabi și evrei), noi ne-am păstrat propriile obiceiuri și veșminte. Și, cu toate că tatăl meu vorbea malaysiană și ceva engleză, prefera chineza pentru cărțile și documentele sale. Nu conta că bunicul meu a fost cel care și-a părăsit pământul natal pentru a face avere din comerț aici. Din păcate, banii se risipiseră în mâinile tatălui meu. Altfel, nu cred că ar fi luat în considerare oferta familiei Lim.

— Au avut un fiu care a murit acum câteva luni. Un tânăr pe nume Lim Tian Ching — ți-l amintești?

Pe Lim Tian Ching îl văzusem, poate, o dată sau de două ori pe la vreun festival. Dincolo de numele clanului său înstărit, nu-mi lăsase nicio impresie.

— Era foarte tânăr?

— Nu cu mult mai mare decât tine, cred.

— De ce a murit?

— De febră, se spune. În orice caz, el este mirele.

Tatăl meu vorbea cu mare atenție, ca și cum își regreta deja vorbele.

— Și ei vor să mă căsătoresc cu el?

Distrasă, am răsturnat piatra de cerneală* de pe birou, iar conținutul s-a vărsat pe ziar, formând o pată neagră și sinistră. Obiceiul de a aranja căsătoria unei persoane moarte era rar, fiind practicat, în general, pentru a liniști un spirit. O concubină decedată care a dat naștere unui fiu putea fi cununată oficial pentru a i se ridica statutul la cel de soție. Iar doi îndrăgostiți care au avut un sfârșit tragic puteau fi și ei uniți după moarte. Atât știam. Dar căsătoria dintre cei vii și cei morți era un eveniment rar și cu adevărat îngrozitor.

Tata și-a trecut mâna peste față. Mi s-a spus că, pe vremuri, fusese un bărbat foarte chipeș, înainte să se îmbolnăvească de variolă. În două săptămâni, pielea i s-a îngroșat ca a unui crocodil, rămânând brăzdată de mii de cratere. Altădată sociabil, s-a retras din lume, a lăsat afacerea familiei să fie condusă de străini și s-a cufundat în cărți și poezie. Poate că lucrurile ar fi mers mai bine dacă mama nu ar fi murit în timpul aceleiași epidemii, lăsându-mă singură la frageda vârstă de patru ani. Pe mine variola m-a cruțat, cu excepția unei singure cicatrici rămase în spatele urechii stângi. La vremea respectivă, un ghi-citor a prezis că voi avea noroc, dar poate că era pur și simplu optimist.

— Da, pe tine te vor.

— De ce pe mine?

— Tot ce știi e că m-au întrebat dacă am o fiică pe nume Li Lan și dacă ești deja măritată.

— Ei bine, nu cred că mi-ar conveni deloc.

---

* În Antichitate, cerneala era rareori păstrată sub formă lichidă. În schimb, se vindea și era transportată în stare solidă având aspectul unor batoane de cerneală. Pentru a utiliza o cerneală-baton, scriitorul pur și simplu o măcina pe o piatră specială pentru cerneală și adăuga apă. (n. red.)

Frecam cu îndârjire cerneala de pe masă, ca și cum aș fi putut șterge și subiectul conversației. Și de unde îmi știau numele?

Tocmai mă pregăteam să întreb, când tata îmi spuse:

— Ce, nu vrei să fii văduvă la aproape optsprezece ani? Să-ți petreci viața în conacul familiei Lim, îmbrăcată în mătase? Dar probabil că nu ai avea voie să porți culori aprinse.

Un zâmbet melancolic i se așternu pe chip.

— Bineînțeles că nu am acceptat. Cum aș fi îndrăznit așa ceva? Deși, dacă nu te-ar interesa dragostea sau copiii, poate că nu ar fi atât de rău. Ai avea o casă și haine pentru tot restul vieții.

— Suntem chiar atât de săraci? am întrebat. Sărăcia plana asupra casei noastre de ani de zile, ca un val care amenința să se spargă.

— Ei bine, începând de astăzi nu mai putem cumpăra gheață.

Puteai cumpăra un cub mare de gheață de la magazinul britanic, împachetat bine în rumeguș și învelit în hârtie cafenie. Era o rămășiță dintr-o încărcătură, sosită cu vaporul tocmai din celălalt capăt al lumii, unde gheața curată era depozitată în cală pentru a păstra alimentele proaspete. Ulterior, cuburile erau vândute oricui dorea o bucațică din vestul înghețat. Amah a mea mi-a povestit cum, cu multă vreme în urmă, tatăl meu cumpărase câteva fructe exotice pentru mama. Câteva mere și pere crescute sub cerul temperat. Eu nu-mi aminteam nimic despre astfel de evenimente, deși îmi plăcea să ciobesc în gheața pe care o cumpăram ocazional, închipuindu-mi că și eu am călătorit în ținuturile friguroase.

L-am lăsat să își termine pipa cu opiu. Când eram mică, petreceam ore întregi în biroul lui, memorând poezii sau măcinând batoane de cerneală pentru ca el să-și exerseze caligrafia,

dar nu mă pricepeam prea bine la brodat și nu prea știam cum să administrez o gospodărie, adică tocmai lucrurile care m-ar fi făcut o soție mai bună. Amah a mea a făcut tot ce a putut, dar cunoștințele ei erau limitate. Deseori îmi imaginam cum ar fi fost viața noastră dacă ar fi trăit mama.

Când am ieșit din cameră, amah s-a năpustit asupra mea. Așteptase afară, așa că am tras o sperietură zdravănă.

— Ce voia să te întrebe tatăl tău?

Amah a mea era tare micuță de statură și bătrână. Era atât de mică, încât părea aproape un copil — unul foarte încăpățânat și despotic, dar care mă iubea din toată inima. A fost doica mamei mele înaintea mea și trebuia să se pensioneze de mult, dar ea continua să se învârtească prin casă, în pantalonii ei negri și bluza albă, de parcă ar fi fost o jucărie cu cheiță.

— Nimic, i-am răspuns.

— A fost o cerere în căsătorie?

Pentru o persoană care pretindea că este bătrână și surdă, avea un auz surprinzător de ascuțit. Un gândac nu putea să se strecoare printr-o cameră întunecată fără ca ea să-l strivească.

— Nu chiar.

Cum nu părea convinsă, i-am spus:

— A fost mai mult o glumă.

— O glumă? De când măritișul tău este o glumă? Căsătoria este foarte importantă pentru o femeie. Ea determină întregul ei viitor, viața ei, copiii ei...

— Dar asta nu era o căsnicie adevărată.

— Atunci concubinaj? Cineva vrea să-i fii concubină? Clătină din cap. Nu, nu, domnișoară. Tu trebuie să fii soție. Soția numărul unu, dacă se poate.

— Nu era vorba să fiu concubină.

— Din partea cui a fost cererea?

— Din partea familiei Lim.

Făcu niște ochi atât de mari, că părea un lemur din junglă, cu ochii cât două farfurii.

— Familia Lim! Ah! Domnișorică, nu degeaba te-ai născut frumoasă ca un fluture și așa mai departe.

O ascultam cu un amestec de amuzament și iritare cum nu mai contenea să-mi enumere multitudinea de calități pe care nu se deranjase niciodată să mi le menționeze până atunci, când se opri brusc.

— Nu cumva fiul familiei Lim a murit? Au totuși un nepot. El va moșteni, presupun.

— Nu, propunerea a fost pentru fiu, am spus cu oarecare reticență, simțind că-mi trădam tatăl recunoscând că îi trecuse prin cap un gând atât de scandalos.

Reacția ei a fost exact cum mă așteptam. Cum a putut să-i treacă lui tata așa ceva prin cap? Cum îndrăznea neamul Lim să ne insulte familia?

— Nu-ți face griji, amah. Nu va accepta.

— Nu înțelegi! Aduce mult ghinion. Nu știi ce înseamnă asta? Trupul ei micuț tremura.

— Tatăl tău nu ar fi trebuit să-ți pomenească niciodată de asta, nici măcar în glumă.

— Nu sunt supărată. Și mi-am pus mâinile în sân.

— *Aiya*^{*}, ce bine ar fi fost să fie mama ta aici! Tatăl tău a mers prea departe de data asta.

În ciuda încercărilor mele de a o liniști pe amah, eram și eu tulburată când m-am dus la culcare, protejându-mi lampa de umbrele pâlپاitoare. Casa noastră era mare și veche și, odată cu declinul nostru financiar, nu mai aveam nici măcar o zecime din servitorii necesari unei echipe întregi. Pe vremea bunicului meu, casa era plină de oameni. El avea o soție, două concubine și mai multe fiice. Singurul fiu care a supraviețuit însă a fost tatăl meu. Acum soțiile erau moarte de mult. Mătușile mele se căsătoriseră cu mult timp în urmă, iar verișoarele mele, cu care mă jucasem în copilărie, se mutaseră în Penang atunci când partea aceea a familiei și-a schimbat domiciliul. Pe măsură ce averea noastră se micșora, au fost închise din ce în ce mai multe camere. Uneori mi se părea că îmi amintesc de zarva oaspeților și a servitorilor, dar asta trebuie să fi fost înainte ca tata să se izoleze de lume și să se lase înșelat de partenerii săi de afaceri. Amah vorbea din când în când despre acele vremuri, dar întotdeauna sfârșea prin a blestema nebunia tatălui meu, pe prietenii lui ticăloși și, în cele din urmă, pe zeul variolei care a îngăduit ca toate acestea să se întâmple.

Eu nu știam dacă să cred într-un zeu al variolei. Nu mi se părea normal ca un zeu să se înjosească împrășcând variolă prin ferestrele și ușile oamenilor. Medicii străini de la spital vorbeau despre boală și despre carantinarea focarelor de infecție, o explicație care mi se părea mult mai rezonabilă. Uneori mă gândeam că voi deveni creștină, ca doamnele englezoaice care mergeau la biserica anglicană în fiecare duminică. Eu nu

---

* *Aiya* este o exclamație care poate însemna mai multe lucruri, în funcție de context: exuberanță, un strigăt de durere, un țipăt de frică, de uimire sau de bucurie. (n. red.)

fusesem niciodată, dar părea atât de liniștită din exterior. Iar cimitirul lor, cu pajiștea verde și îngrijită și cu pietrele funerare frumos ordonate sub florile de plumeria, părea un loc mult mai confortabil decât sălbaticile cimitire chinezești, cocoțate pe coastele dealurilor.

Ne-am dus la cimitir de Qing Ming, de Ziua Morților, să măturăm mormintele, să ne onorăm strămoșii și să oferim mâncare și tămâie. Mormintele erau făcute ca niște case mici sau ca niște fotolii foarte mari, cu aripi de o parte și de alta pentru a încăpea tăblița centrală și un mic altar. Căările în susul dealurilor erau năpădite de buruieni și de *lalang*, iarba elefantului ascuțită, care te taie dacă îți treci degetul peste ea. Peste tot erau morminte abandonate, pe care oamenii le uitaseră sau care nu mai aveau urmași care să le îngrijească. Gândul că ar trebui să-mi prezint omagiile unui străin în calitate de văduvă a lui mă cutremura. Și ce anume presupunea căsătoria cu o fantomă? Tatăl meu o tratase ca pe o glumă. Amah nu a vrut să-mi spună — ea era atât de superstițioasă, încât dacă numea un lucru era ca și cum îl transforma în realitate. În ceea ce mă privește, nu puteam decât să sper că nu voi fi nevoită să aflu niciodată.

CAPITOLUL 2

M-AM STRĂDUIT să nu mă mai gândesc la tulburătoarea propunere a familiei Lim. La urma urmei, nu era chiar ceea ce ai putea spera de la o primă cerere în căsătorie. Știam că ar trebui să mă mărit într-o bună zi — o zi care se apropia cu pași repezi –, dar viața mea nu era încă prea restrictivă. În comparație cu modul în care se desfășoară lucrurile în China, în Malaya eram destul de relaxați. Chinezoaicele născute în zonă nu-și legau picioarele. Într-adevăr, celelalte rase priveau legarea picioarelor ca fiind ciudată și urâtă, schilodind femeia și făcând-o incapabilă pentru munca în gospodărie. Când portughezii au debarcat pentru prima dată în Malacca, acum mai bine de trei sute de ani, existau deja chinezi aici, deși primii care au venit să-și caute norocul nu au adus și femei. Unii și-au luat soții malaysiene, iar amestecul de culturi rezultat a fost cunoscut sub numele de Peranakan. Mai târziu, coloniștii au cerut să li se trimită femei de acasă, care erau adesea mai în vârstă, divorțate sau văduve, căci cine altcineva ar fi acceptat să întreprindă o călătorie atât de lungă și de periculoasă? Așa că aici eram mai puțin rigizi și chiar și o fată necăsătorită de familie bună putea să se plimbe pe străzi, bineînțeles în compania unei însoțitoare. În orice caz, în ciuda veșnicului interes al tatălui meu pentru toate aspectele culturale din China,

realitatea era că britanicii erau clasa conducătoare aici. Ei au stabilit legile și precedentele, au înființat birouri guvernamentale și au deschis școli englezești pentru băștinași. Tinerii noștri scripitori aspirau să devină funcționari guvernamentali în subordinea lor.

M-am întrebat ce i se întâmplase nefericitului de Lim Tian Ching și dacă sperase să devină și el un asemenea funcționar sau dacă astfel de lucruri erau sub nivelul lui, fiind fiul unui bogătaș. Tatăl său era bine cunoscut ca proprietar de concesiuni miniere de staniu, precum și de plantații de cafea și de arbori de cauciuc. M-am întrebat, de asemenea, de ce familia îl abordase pe tatăl meu, pentru că nu era ca și cum aș fi avut de-a face în vreun fel cu fiul lor.

În zilele următoare am încercat să-l conving pe tata să-mi spună mai multe despre conversația lor, dar a refuzat să răspundă, retrăgându-se în biroul lui și, sunt sigură, fumând mai mult opiu decât ar fi trebuit. Avea un aer ușor stânjenit, ca și cum i-ar fi părut rău că pomenise vreodată de acest subiect. Amah îl enerva și ea. Neîndrăznind să-l certe pe față, se plimba de colo-colo cu un pământuf pentru praf, adresându-le diferitele obiecte neînsuflețite un val de plângeri mormăite. Incapabil să scape de atacurile ei, tata își puneia ziarul pe față și se prefăcea că doarme.

Așa că am considerat că problema s-a rezolvat. Cu toate acestea, câteva zile mai târziu, a sosit un mesaj de la familia

Lim. Era o invitație din partea doamnei Lim în persoană la un joc de mahjong*.

— O, eu nu joc, am spus, înainte să-mi dau seama.

Servitorul care fusese trimis zâmbi și spuse că nu contează; ar trebui să vin oricum și să mă uit. Într-adevăr, eram foarte curioasă să văd cum arată conacul Lim pe dinăuntru și, în ciuda mutrei sale acre, amah nu s-a putut abține să nu se ocupe temeinic de hainele și de părul meu. Dintotdeauna i-a stat în fire să-și vâre nasul peste tot și, cum fusesem în mare parte crescută de ea, mă tem că aceasta era și una dintre însușirile mele.

— Ei bine, dacă trebuie să te duci, cel puțin vor vedea că nu are nimeni de ce să se rușineze cu tine! spuse ea în timp ce îmi întindea a doua cea mai bună rochie a mea.

Aveam două rochii bune: una din mătase lila subțire, cu zorele brodate pe guler și pe mâneci, și alta de un verde pal, cu fluturi. Amândouă îi aparținuseră mamei mele, fiindcă eu nu mai aveam haine noi de mătase de ceva vreme. În cea mai mare parte a timpului, purtam un *cheong sam* din bumbac lejer, care este o rochie lungă, sau *sam foo*, bluza și pantalonii folosiți de fetele din clasa muncitoare. De altfel, atunci când aceste rochii se uzau, probabil că urma să descoasem gulerul și manșetele brodate pentru a le refolosi pe un alt articol vestimentar.

---

* Mahjong se joacă cu un set de 144 de piese bazate pe caractere și simboluri chinezești. Jocul a fost conceput în secolul al XIX-lea în China. S-a răspândit, mai apoi, în întreaga lume de la începutul secolului al XX-lea. În mod obișnuit, este nevoie de 4 oameni pentru a juca. Cu toate acestea, există și versiuni ale mahjongului care se pot juca în 3. Acestea se găsesc în anumite părți din China, Japonia, Coreea de Sud și Asia de Sud-Est. În limba română, numele jocului s-ar traduce prin „vrăbiuțele ciripitoare”. (n. red.)

— Ce să-ți facem la păr? Întrebă amah, uitând că dezaprobase această vizită cu doar câteva clipe în urmă.

De obicei, îmi țineam părul strâns în două codițe împletite, deși la ocazii speciale era prins sus cu agrafe lungi. Acestea îmi dădeau dureri de cap, mai ales când erau mânuite de amah, care era hotărâtă să nu lase nici măcar o șuviță să se desprindă. Făcu un pas în spate să-și examineze opera și înfipse câteva agrafe de aur cu fluturi de jad. Aceste agrafe de păr erau tot ale mamei. După aceea, îmi înfășură la gât nu mai puțin de cinci coliere: două de aur, unul cu granate, altul cu perle mici de apă dulce și ultimul cu un disc greu de jad. Mă simțeam destul de împovărată de această generozitate, dar era o nimica toată în comparație cu ceea ce purtau oamenii mai bogați. Femeile nu prea aveau alte mijloace de siguranță decât bijuteriile, așa că până și cele mai sărace dintre noi purtau lanțuri, cercei și inele de aur ca asigurare. Cât despre bogătași — ei bine, aveam să văd în curând cum era gătită doamna Lim.

Conacul Lim se afla mai departe de oraș, la distanță de cartierele strâmte de pe străzile Jonker și Heeren, unde negustori chinezi bogați preluaseră vechile prăvălii olandeze. Am auzit că și familia Lim avea astfel de proprietăți, dar își mutaseră reședința principală în zona în care bogații își construiau noi moșii în Klebang. Nu era prea departe de casa noastră, deși auzisem că nu semăna deloc cu vilele și bungalourile din cartierul european. Acelea erau realmente grandioase, cu mulți servitori, grajduri și mari întinderi de gazon. Conacul Lim era în stil chinezesc și se spunea că era și el destul de impunător. Amah chemase o ricșă care să ne ducă acolo, deși mi s-a părut o risipă, căci am fi putut merge pe jos. A ținut să sublinieze că era totuși o distanță destul de mare și că nu ar fi fost bine să ajungem pline de sudoare și praf.

Soarele după-amiezii începuse să se domolească atunci când am pornit la drum. Valuri de căldură se ridicau din pământ împreună cu nori de praf alb și fin. Omul care trăgea ricșa se deplasa într-un trap regulat, în timp ce de pe spate transpirația îi curgea șuvoaie. Îmi părea rău de culii care se angajau într-un astfel de serviciu. Era un mod greu de a-ți câștiga existența, deși era mai bine decât să lucrezi în minele de staniu, unde auzisem că rata mortalității era de aproape unu din doi. Trăgătorii de ricșă erau foarte slabi, cu cutiile toracice concave, pielea aspră și picioarele goale atât de bătătorite, încât semănau cu niște copite. Totuși, privirea sfredelitoare a acestor oameni ciudați mă neliniștea. Bineînțeles, nu aveam voie să ies neînsoțită și, atunci când o făceam, trebuia să-mi ascund fața în spatele unei umbrele din hârtie cerată. Însă, înainte să pot cugeta mai pe îndelete, am ajuns în fața conacului Lim. În timp ce amah îi dădea instrucțiuni ferme omului care ne adusese să ne aștepte afară, am privit ușile grele din lemn de esență tare, care se deschiseră fără zgomot, dând la iveală un servitor la fel de tăcut.

Am trecut printr-o curte mărginită de ghivece mari de porțelan în care erau plantate bougainvillea. Numai ghivecele valorau o mică avere și fuseseră aduse din China, în cufere de frunze de ceai, ca să nu se spargă. Emailul alb-albastru avea acea transparență pe care o văzusem pe cele câteva porțelanuri mici pe care le mai păstrase tatăl meu. Să lași o ceramică atât de costisitoare afară, în soare și în ploaie, asta chiar m-a impresionat. Poate că acesta era scopul. Am așteptat într-un hol grandios, în timp ce servitorul s-a dus să ne vestească sosirea. Podeaua avea aspectul unei table de șah, cu pătrățele albe și negre, iar scara de tec avea balustrade sculptate. Și peste tot în jur erau ceasuri.

Atâtea ceasuri! Pereții erau acoperiți cu zeci de ceasuri în toate stilurile posibile. Cele mari erau așezate pe podea, iar cele mai mici erau aranjate pe mesele laterale. Erau ceasuri cu cuc, ceasuri de porțelan, ceasuri delicate din bronz aurit și un ceas micuț, cât un ou de prepeliță. Cadranele de sticlă străluciau și ornamentele de alamă sclipeau. În jurul nostru se auzea tot un zumzet, semn că își făceau treaba. Părea că timpului îi era greu să treacă neobservat în această casă.

Pe când admiram această priveliște, reapăru servitorul și ne conduse printr-un nou șir de camere. Casa, la fel ca multe conace chinezești, era alcătuită dintr-o serie de curți și coridoare de legătură. Am trecut prin grădini de piatră amenajate ca niște peisaje miniaturale și prin saloane înțesate cu mobilier antic, până când am auzit voci ridicate de femei și pocnetul ascuțit al plăcilor de mahjong. Fuseseră aranjate cinci mese și mi s-a părut că zăresc niște doamne bine îmbrăcate care îmi puneau în umbră propria ținută. Dar ochii mei erau fixați pe masa principală, unde servitorul îi murmură ceva unei femei care nu putea fi decât doamna Lim.

La prima vedere, am fost dezamăgită. Pătrunsesem atât de adânc în acest tărâm, încât mă așteptam, poate cu naivitate, la nici mai mult, nici mai puțin decât la Regina Cerurilor. În schimb, era o femeie de vârstă mijlocie, cu o siluetă care se împlinise ceva mai mult în talie. Era îmbrăcată frumos, dar sever, într-un *baju panjang* de culoarea cernelii, pentru a marca doliul. Fiul ei murise cu nouă luni în urmă, dar ea urma să țină doliu cel puțin un an. Era aproape eclipsată de femeia așezată lângă ea. Și ea purta culorile de doliu, albastru și alb, dar *kebaya* ei elegantă avea o croială de viespe, iar agrafele de păr cu bijuterii îi dădeau o strălucire de insectă. Aș fi crezut că ea era doamna casei, cu excepția faptului că, la fel ca celelalte

femei de la masă, nu se putea abține să nu privească înspre doamna Lim, ca și cum ar fi vrut să ia exemplul de la ea. Am aflat mai târziu că ea era a Treia Soție.

— Mă bucur că ai putut veni, spuse doamna Lim.

Avea o voce blândă, neobișnuit de tinerească și foarte asemănătoare cu gurlitul unui porumbel. A trebuit să-mi ciulesc urechile ca să o aud din cauza pălăvrăgelii din jur.

— Mulțumesc, tanti, i-am răspuns, căci așa ne adresam femeilor mai în vârstă, în semn de respect.

Nu știam dacă să dau din cap sau să mă înclin. Cât de mult mi-aș fi dorit să le fi acordat mai multă atenție acestor subtilități!

— Am cunoscut-o pe mama ta înainte să se căsătorească, când eram copii, spuse ea. Nu a pomenit niciodată de asta?

Văzându-mi uimirea, doamna Lim zâmbi, afișându-și fugitiv dinții.

— Mama ta și cu mine suntem rude îndepărtate.

Nici de asta nu auzisem vreodată.

— Ar fi trebuit să întreb mai devreme de tine, a spus doamna Lim. A fost o neglijență din partea mea.

În jurul ei, jocul de mahjong se reluă cu un zgomot vioi. Făcu semn către un servitor, care trase lângă ea un taburet cu șezutul de marmură.

— Vino, Li Lan. Am auzit că nu joci, dar poate ai vrea să privești.

Așa că m-am așezat lângă ea, uitându-mă la piesele ei în timp ce paria și ronțăind dulciuri care ieșeau într-un flux interminabil din bucătărie. Aveau toate felurile mele preferate de *kuih* — prăjituri *nyonya* moi în baie de aburi, făcute din făină de orez cleioasă umplută cu zahăr de palmier sau fulgi de cocos.

Erau și biscuiți delicați numiți „scrisori de dragoste” și tarte cu ananas din foitaj. S-au împărțit boluri cu semințe de pepene verde prăjite, împreună cu felii de mango și papaya tăiate în evantai. Trecuse mult timp de când nu mai avusesem acasă o asemenea selecție de bunătăți și nu m-am putut abține să nu îmi fac poftele ca un copil. Cu coada ochiului am văzut-o pe amah clătinând din cap, dar aici nu avea puterea să mă oprească. În cele din urmă, amah dispăru în bucătărie să dea o mână de ajutor, iar eu, la adăpost de privirea ei dezaprobatoare, am continuat să mănânc.

Din când în când, doamna Lim îmi mai spunea câte ceva în șoaptă. Vocea ei era însă atât de suavă, încât abia dacă o înțelegeam. Zâmbeam și dădeam din cap, în timp ce priveam în jur cu o curiozitate neprefăcută. Rareori aveam ocazia să ies în societate. Dacă mama ar fi trăit, poate că aș fi stat lângă ea exact așa, aruncând o privire peste umărul ei la piesele de fildeș și sorbind toate bârfele. Aceste femei își presărau conversațiile cu referințe șirete la oameni și locuri importante. Cu nonșalanță, ele menționau ceea ce mie îmi păreau a fi datorii uluitoare la jocurile de noroc.

Probabil că doamna Lim mă credea o persoană simplă sau cel puțin nesofisticată. Am surprins-o din când în când cum mă cerceta pe furiș cu ochii ei ageri. În mod ciudat, acest lucru părea să îi dea o senzație de ușurare. Abia mult mai târziu am înțeles de ce era atât de încântată de stângăcia mea. În jurul nostru, doamnele pălăvrăgeau și făceau pariuri, iar brățărilor de jad răsunau în timp ce piesele se ciocneau. Cea de-a Treia Soție se mutase la o altă masă și mi-a părut rău, pentru că mi-ar fi plăcut să o studiez mai îndeaproape. Era cu siguranță frumoasă, deși avea reputația de a fi dificilă, după cum aflase amah mai devreme din discuțiile servitorilor. Nu am văzut nici urmă de

a Doua Soție, deși mi s-a spus că Lim ținea și alte concubine minore, cu care nu se obosise să se căsătorească, acesta fiind apanajul bogătaşilor. Avea patru fiice de la diferitele lui soții, dar niciun fiu supraviețuitor. Doi dintre ei muriseră în copilărie, iar ultimul, Lim Tian Ching, fusese înmormântat cu mai puțin de un an în urmă. Am vrut să o întreb pe amah cum a murit, dar ea nu a vrut să discute despre asta, susținând că nu avea rost să mă interesez de el, deoarece nu aveam să mă căsătoresc niciodată cu el. În aceste condiții, singurul moștenitor era nepotul lui Lim.

— De fapt, el este moștenitorul de drept, spusese amah pe drum.

— Ce vrei să spui?

— Este fiul fratelui mai mare al lui Lim. Lim este al doilea fiu. A preluat moșia când fratele său mai mare a murit, dar a promis că își va crește nepotul ca moștenitor. Însă, cu timpul, oamenii au spus că poate nu ar trebui să își treacă cu vederea propriii copii. Oricum, astfel de discuții nu-și mai au rostul. Lim nu mai are acum niciun fiu.

În timp ce mă gândeam la această încrengătură de relații, nu m-am putut abține să nu simt un fior de emoție. Era o lume a bogăției și a intrigii, asemănătoare cu romanele de dragoste tipărite grosolan, pe care tatăl meu le respingea cu dispreț. Bineînțeles că amah nu era de acord. Știam, totuși, că și ea era captivată în sinea ei. Totul era atât de diferit de casa noastră sărăcăcioasă! Cât de deprimant era să te gândești cum ne zbăteam noi an de an, încercând mereu să tragem de lucruri cât mai mult timp, fără să cumpărăm vreodată ceva frumos sau nou! Cel mai rău era că tata nu făcea niciodată nimic. Nu se mai ducea să încheie contracte sau să-și dirijeze afacerea. Renunțase la toate acestea și se ferecase în biroul lui, copiindu-și la

nesfârșit poeziile preferate și scriind tratate obscure. În ultima vreme, aveam impresia că noi toți eram încuiați acolo cu el.

— Pari tristă. Vocea doamnei Lim îmi întrerupsese șirul gândurilor.

Nimic nu părea să îi scape din privire. Ochii ei erau deschiși la culoare pentru o chinezoaică, iar pupilele mici și rotunde, ca ochii unei păsări.

Am roșit.

— Casa asta este atât de plină de viață în comparație cu a mea.

— Îți place aici? a întrebat ea.

Am dat din cap că da.

— Spune-mi, a zis ea, ai un iubit?

— Nu.

Mi-am ațintit privirea asupra mâinilor mele.

— Ei bine, spuse ea, o fată tânără nu ar trebui să fie prea versată.

Îmi aruncă unul dintre zâmbetele ei scurte:

— Draga mea, sper că nu te simți jignită că îți pun atâtea întrebări. Îmi amintești atât de mult de mama ta, precum și de mine când eram mai tânără.

M-am abținut să o întreb despre propriile ei fiice. Erau câte-va femei tinere la celelalte mese, dar toate îmi fuseseră prezentate atât de fugitiv, încât mi-a fost greu să rețin care dintre ele îi era verișoară, prietenă sau fiică.

Jocul de mahjong a continuat, dar cum eu nu mă număram printre jucătoare, am început să îmi pierd răbdarea după o vreme. Când m-am scuzat să merg la toaletă, doamna Lim i-a făcut semn unei servitoare să mă însoțească. Ea era în toiul unei partide incitante și am sperat că va rămâne așa o vreme.

Servitoarea m-a condus de-a lungul mai multor coridoare până la o ușă grea din lemn de chengal. Când am terminat, am deschis-o ușor. Călăuza mea încă aștepta răbdătoare afară. Dar a auzit că o strigă cineva în josul holului și, aruncând o privire rapidă spre ușă, a ieșit să răspundă.

Cu un fior de emoție, m-am strecurat afară. Casa era împărțită într-o serie de curți cu mai multe camere care dădeau înspre ele. Am trecut pe lângă un mic salon, apoi pe lângă altul, unde se afla o masă de marmură, pe jumătate pregătită pentru servirea mesei. Auzind voci, m-am întors în grabă pe un alt coridor, într-o curte cu un mic iaz, unde florile de lotus își înclinau capetele catifelate printre tulpinile verzi. O liniște sufocantă, de vis, domnea pretutindeni. Știam că trebuia să mă întorc înainte să mi se simtă lipsa, dar am mai zăbovit.

În timp ce examinam capsulele de semințe de lotus, care semănau cu capetele unor stropitori, am auzit un ușor clinchet metalic. Poate că, până la urmă, mă aflu în apropierea camerei cu ceasuri. M-am apropiat și am aruncat o privire în ceea ce părea să fie un birou. O ușă era deschisă spre curte, dar interiorul era întunecat și răcoros. Orbită momentan de diferența de lumină, m-am împiedicat de cineva care lucra la o masă joasă. Era un bărbat tânăr, îmbrăcat în veșminte ponosite din bumbac indigo. Pe masă și pe podea erau împrăștiate roțițe și angrenaje, care s-au rostogolit în colțuri.

— Îmi pare rău, domnișoară... ridică privirea către mine cu regret.

— Am auzit clinchetul, am spus stânjenită, ajutându-l să adune piesele cât de bine am putut.

— Îți plac ceasurile?

— Nu știu prea multe despre ele.

— Ei bine, fără acest angrenaj și fără acesta, ceasul se oprește complet, spuse el, adunând măruntaiele strălucitoare ale unui ceas de buzunar din alamă.

Cu o pensetă, luă două roțițe mici și le asamblă.

— Poți să-l repari?

Chiar nu trebuia să port această conversație cu un tânăr, fie el și servitor, dar el s-a aplecat spre masa lui de lucru și asta m-a făcut să mă liniștesc.

— Nu sunt vreun expert, dar pot să îl reasamblez. Bunicul meu m-a învățat.

— Este o aptitudine utilă, am spus eu. Ar trebui să-ți deschizi propriul magazin.

În momentul acela s-a uitat ciudat la mine, apoi a zâmbit. Când zâmbea, sprâncenele lui groase se împreunau și colțurile ochilor se încrețeau. Am simțit cum mi se încing obrajii.

— Cureți toate ceasurile?

— Câteodată. De asemenea, mă ocup puțin de contabilitate și fac diverse treburi.

S-a uitat țintă la mine.

— Te-am văzut mai devreme lângă iaz.

— Oh!

Ca să-mi ascund stânjeneala, am întrebat:

— De ce sunt atât de multe ceasuri în casa asta?

— Unii spun că era un hobby, poate chiar o obsesie a bătrânului stăpân. El a fost cel care le-a colecționat pe toate. Nu își găsea liniștea niciodată până nu achiziționa un nou tip.

— De ce era atât de interesat de ele?

— Ei bine, ceasurile mecanice sunt mult mai precise decât ceasurile cu apă, care arată ora prin picurarea apei, sau lumânările în care arzi seu pentru a marca orele. Aceste ceasuri occidentale sunt atât de precise, încât le poți folosi pentru a naviga ținând cont și de longitudine, nu doar de latitudine. Știi ce înseamnă asta?

De fapt, chiar știam. Tatăl meu îmi explicase odată că hărțile maritime erau marcate atât pe orizontală, cât și pe verticală.

— Înainte nu puteam naviga în baza longitudinii?

— Nu, în trecut, marile rute maritime se bazau doar pe latitudine. Asta pentru că este cel mai simplu mod de a trasa o direcție. Dar imaginează-ți că ești departe pe mare. Nu ai decât un sextant și o busolă. Trebuie să știi exact cât este ceasul pentru a putea calcula poziția relativă a soarelui. De aceea, aceste ceasuri sunt atât de minunate. Cu ajutorul lor, portughezii au navigat până la celălalt capăt al lumii.

— De ce nu am făcut și noi asta? am întrebat. Ar fi trebuit să-i cucerim înainte să ajungă în Malaya.

— A, Malaya este doar o văgăună. Dar China ar fi putut s-o facă. Comandanții de nave din epoca Ming au navigat până în Africa folosind doar latitudinea și cârmaci care cunoșteau apele din partea locului.

— Da, am spus eu cu înflăcărare. Am citit că au adus o girafă pentru împărat. Dar el nu era interesat de ținuturile barbare.

— Iar acum China este în declin, iar Malaya este doar o altă colonie europeană.

Cuvintele lui aveau o undă de amărăciune, ceea ce m-a făcut curioasă, pentru că avea părul tuns scurt, fără chelie în creștetul capului sau coadă lungă care să-i atârne pe spate, împletitură pe care mulți bărbați o mai păstrau chiar și după ce părăseau

China. Acesta era fie semnul unei clase sociale inferioare, fie unul de revoltă împotriva practicilor tradiționale. Dar el zâmbi.

— Totuși, avem multe de învățat de la britanici.

Erau multe alte întrebări pe care aș fi vrut să i le pun, dar dintr-odată mi-am dat seama că lipseam de prea mult timp. Și oricât de politicoasă părea, nu era totuși cuviincios să vorbesc cu un tânăr străin, chiar dacă era doar un servitor.

— Trebuie să plec.

— Așteaptă, domnișoară. Știi cum să te întorci?

— Am venit de la jocul de mahjong.

— Să te conduc înapoi?

Se ridică pe jumătate de la birou și nu am putut să nu remarc ușurința cu care își mișca picioarele zvelte.

— Nu, nu.

Cu cât mă gândeam mai mult la comportamentul meu, cu atât mă simțeam mai jenată și cu atât eram mai sigură că îmi fusese remarcată absența. Practic, am ieșit în fugă din cameră. Repezindu-mă prin mai multe coridoare, m-am trezit într-o altă parte a casei. Norocul a fost însă de partea mea. În timp ce rămăsesem pe loc nehotărâtă, reapăru aceeași servitoare care mă însoțise până la toaletă.

— O, domnișoară, spuse ea. Doar ce am plecat și când m-am întors nu mai erați aici.

— Îmi pare rău, am spus, netezindu-mi rochia. M-am rătăcit.

CÂND NE-AM ÎNTORS în camera unde se juca mahjong, jocul era încă în toi. M-am strecurat la locul meu, dar doamna Lim n-a părut să observe. După numărul de jetoane adunate în fața ei, obținuse un șir de victorii consecutive. După un timp, mi-am

luat rămas bun politicos, dar, spre surprinderea mea, doamna Lim s-a ridicat să mă conducă la ieșire.

În drumul nostru spre ușa din față, am trecut pe lângă un servitor care aranja obiecte funerare pentru a fi arse într-una din curți. Acestea erau efigii în miniatură din sârmă și hârtie în culori aprinse, care erau arse pentru ca mortul să le primească în lumea de dincolo: cai de hârtie pe care să îi călărească, vile grandioase de hârtie, servitori, mâncare, teancuri de bani ai iadului*, trăsuri și chiar mobilier de hârtie. Era puțin neobișnuit să vezi aceste obiecte expuse acum, deoarece de obicei erau pregătite doar pentru înmormântări și Qing Ming, Ziua Morților. Cu toate acestea, cei evlavioși puteau să le ardă în orice moment în folosul strămoșilor lor, deoarece, fără astfel de ofrande, morții erau niște sărăntoci în lumea de dincolo și, fără urmași sau o înmormântare adecvată, rățăceau neîncetat ca niște fantome înfometate și nu puteau renaște. Doar la Qing Ming, când se ardeau ofrande generale pentru alungarea răului, acești nefericiți primeau puțină hrană. Întotdeauna mi s-a părut o idee înspăimântătoare și m-am uitat chiorâș la obiectele funerare, în ciuda hârtiei viu colorate și a modelelor frumoase lucrate cu atâta migală.

Pe drumul spre ieșire, am studiat-o pe doamna Lim pe furiș. Lumina din curte îi scotea la iveală cearcănele de sub ochi și pielea lăsată a obrazilor. Părea nespus de obosită, deși postura ei nega o asemenea slăbiciune.

— Și ce mai face tatăl tău? întrebă ea.

---

* Conform tradiției chineze, de Qing Ming, respectiv în cea de-a 12-a zi a lunii aprilie, sunt puse pe foc bancnote de hârtie („bani ai iadului”), pentru a duce un omagiu memoriei strămoșilor. Cu această ocazie se vizitează și se curăță mormintele rudelor, iar celor săraci li se împarte mâncare în numele persoanei dispărute. (n. red.)

— Este bine, mulțumesc.

— Și-a făcut vreun plan pentru tine?

Mi-am plecat capul.

— Nu, din câte știu eu.

— Dar ești la vârsta măritişului. O fată ca tine trebuie să aibă deja multe oferte.

— Nu, tanti. Tatăl meu duce o viață destul de retrasă.

Și nici nu mai suntem bogați, am adăugat eu în sinea mea.

Ea scoase un oftat.

— Aș vrea să-ți cer o favoare.

Mi-am ciulit urechile, dar a fost o rugămintă ciudat de inofensivă.

— Crezi că ai putea să îmi lași panglica din părul tău? Mă gândeam să îmi fac un nou *baju* asortat.

— Bineînțeles.

Am dezlegat panglica. Nu era nimic special. Culoarea era un roz obișnuit, dar cine eram eu să o contrazic? A apucat-o cu o mână tremurândă.

— Ești bine, tanti? am îndrăznit să o întreb.

— Am tot avut probleme cu somnul, spuse cu glasul ei firav, ca un fulg. Dar cred că vor trece curând.

DE ÎNDATĂ CE ne-am instalat în ricșă, amah începu să mă dojenească.

— Cum ai putut să te porți așa? Să mănânci atât de mult și să te holbezi de jur-împrejur! Nici nu aș putea spune dacă îți erau mai mari ochii sau gura! Probabil că te-au luat drept o găsculiță. De ce n-ai încercat și tu să o vrăjești cumva,

să-i spui niște povești istețe sau să o flatezi? *Cheh*^{*}, te-ai comportat ca o fată dintr-un *kampung*^{**}, nu ca fiica familiei Pan!

— Nu mi-ai spus niciodată că aș fi fermecătoare! am spus, iritată de remarcile ei, deși eram ușurată în sinea mea că ajutase la bucătărie când eu mi-am făcut plimbarea prelungită.

— Fermecătoare? Bineînțeles că ești fermecătoare. Puteai să faci fluturi de hârtie și să reciți poezii mai bine decât orice copil de pe strada noastră. Nu ți-am mai spus-o pentru că nu am vrut să devii o răsfățată.

Aceasta era logica tipică a lui amah. Dar ea deborda de bârfe de la bucătărie, iar atenția îi zbura rapid în alte părți, mai ales când i-am spus despre faptul că doamna Lim mi-a cerut panglica.

— Ei bine, este ciudat că ți-a cerut așa ceva. Nu i s-au mai făcut haine noi de luni de zile. Poate că, atunci când se va termina perioada de doliu, vor aranja o căsătorie pentru nepotul ei.

— Nu este căsătorit deja?

— Nici măcar logodit. Au spus că stăpânul ar fi trebuit să aranjeze o căsătorie pentru el mai devreme, dar s-a abținut pentru că a vrut să obțină o partidă mai avantajoasă pentru propriul fiu.

— Ce nedrept.

— *Aiya*, așa e pe lumea asta! Acum că fiul este mort, se simt vinovați că nu au procedat așa. În plus, probabil că vor să obțină rapid un alt moștenitor. Dacă nepotul moare, nu va mai rămâne nimeni care să moștenească.

---

* *Cheh* este un cuvânt de proveniență arabă, chineză sau coreeană, care exprimă acordul, ridiculizarea sau disprețul. (n. red.)

** *Kampung* este denumirea pentru sat în Malaysia, Brunei, Indonezia și Singapore. (n. red.)

Eram oarecum interesată de această poveste, dar gândurile mi se abătură din nou asupra celor petrecute în cursul amiezii.

— Amah, cine are grijă de ceasurile din casa aceea?

— Ceasurile? Unul dintre servitori, cred. De ce vrei să știi?

— Eram doar curioasă.

— Știi, servitorii spun că doamna Lim este foarte interesată de tine, zise ea. În ultima vreme a pus multe întrebări despre tine și despre gospodăria noastră.

— Ar putea fi vorba despre căsătoria fantomă?

Dintr-un motiv sau altul, îmi veni ră în minte mormanele de efigii funerare și mă trecu un fior.

— N-a auzit nimeni de așa ceva! Amah era indignată. A fost o conversație privată cu tatăl tău. Poate că o fi înțeles greșit. Cu tot opiul ăla pe care îl fumează!

Oricât de mult fuma tata, mă îndoiam să-i fi fost afectat discernământul în ziua aceea, dar nu am spus decât:

— Doamna Lim mi-a pus și ea niște întrebări.

— Ce fel de întrebări?

— Dacă am un iubit, dacă sunt logodită.

Amah părea la fel de mulțumită ca o pisică ce a prins o șopârlă.

— Ei bine! Familia Lim are atât de mulți bani, încât poate că o educație bună contează mai mult decât averea familiei.

Am încercat să subliniez că mi se părea puțin probabil ca ei să renunțe la oportunitatea de a dobândi o noră bogată în favoarea mea. Totodată, asta nu explica nici neliniștea pe care o simțeam în preajma doamnei Lim. Dar amah visa fericită cu ochii deschiși.

— Ar trebui să te punem mai mult în lumină. Dacă oamenii ar ști că familia Lim este interesată de tine, s-ar putea să primești alte cereri în căsătorie.

Amah era tare șireată în unele privințe. Ar fi fost un excelent negustor de păsări.

— Mâine vom cumpăra niște pânzeturi, ca să-ți facem haine noi.

CAPITOLUL 3

ÎN SEARA ACEEA, m-am dus devreme la culcare, obosită și surescitată. Era cald și am tras obloanele de lemn. Lui amah nu-i plăcea să deschid ferestrele prea larg noaptea. Ceva legat de faptul că aerul de noapte e nesănătos, dar când nu sufla musonul putea fi înăbușitor.

Când lampa cu ulei se stinse, lumina lunii se făcu din ce în ce mai mare, până când camera se umplu de o strălucire palidă și rece. Chinezii considerau că luna era *yin*, feminină și plină de energie negativă, spre deosebire de soare, care era *yang* și exemplifica masculinitatea. Îmi plăcea luna, cu razele ei blânde și argintii. Era în același timp evazivă și plină de șiretlicuri, astfel că rareori erau găsite obiectele pierdute care se rostogoleau în crăpăturile unei încăperi, iar cărțile citite la lumina ei păreau să conțină tot felul de povești fantastice, care nu mai erau acolo în dimineața următoare. Amah îmi spusese că nu trebuie să cos la lumina lunii; puteam să-mi stric vederea, punând astfel în pericol șansa unei căsătorii reușite.

Dacă aș fi măritată, nu m-ar deranja ca soțul meu să fie ca tânărul pe care l-am întâlnit în ziua aceea. Am derulat la nesfârșit scurta noastră conversație, amintindu-mi intonațiile vocii, siguranța sprintenă a remarcilor lui. Îmi plăcea cât de serios îmi vorbise, fără condescendența serviabilă a pușinilor

prieteni ai tatălui meu. Gândul că ar putea să-mi împărtășească interesele sau chiar să-mi înțeleagă preocupările mi-a provocat un freamăt ciudat în piept. Dacă aș fi fost bărbat și aș fi găsit o servitoare care să-mi placă, nimeni nu m-ar fi împiedicat să o cumpăr, dacă era sub contract de servitute. Bărbații făceau asta în fiecare zi. Era mult mai dificil pentru femei. Existau povești despre concubine necredincioase care fuseseră strangulate sau cărora li se tăiaseră urechile și nasurile și fuseseră lăsate să hoinărească pe străzi ca cerșetoare. Nu cunoșteam personal pe nimeni căreia să i se fi întâmplat asemenea atrocități, dar nu puteam să mă întâlnesc cu acest tânăr sau, și mai rău, să mă îndrăgostesc de el. Nici măcar tatăl meu, oricât de permisiv ar fi fost, nu mi-ar fi îngăduit să mă căsătoresc cu un servitor.

Am oftat. Abia îl cunoșteam, totul se rezuma la speranțe și presupuneri. Deși, dacă m-aș fi căsătorit, soțul meu ar fi fost probabil și el un străin pentru mine. Nu se întâmpla neapărat așa cu toate fetele de familie bună. Unele familii încheiau o logodnă timpurie, altele organizau frecvent petreceri, pentru ca tinerii să se întâlnească și chiar să se îndrăgostească. Nu și în casa noastră însă. Izolarea tatălui meu de lume însemna că el nu-și căutase prieteni care să aibă fii și nu-mi aranjase nici o partidă. Pentru prima dată am început să înțeleg pe deplin de ce amah era în permanență supărată pe el pe această temă. Contrastul dintre constatarea neglijenței lui și afecțiunea pe care i-o purtam era dureros. Aveam puține perspective de căsătorie și urma să fiu condamnată la o viață de fată bătrână. Fără un soț, m-aș fi adâncit și mai mult în sărăcia nobiliară, lipsită până și de confortul și respectul de a fi mamă. În fața acestor gânduri deprimante, mi-am îngropat fața în perna mea subțire de bumbac și am plâns până am adormit.

ÎN NOAPTEA ACEEA, am avut un vis straniu. Mă plimbam prin conacul Lim, deși totul era liniștit și tăcut. Era o zi luminoasă, dar fără soare, ca albul unei amiezi cețoase. Și tot ca o ceață, unele părți ale casei păreau să dispară pe măsură ce treceam prin ele, astfel încât drumul din spatele meu era învăluit într-o peliculă albă și subțire. La fel ca în cursul zilei, am trecut prin curți amenajate cu dibăcie, coridoare întunecate și săli de recepție cu ecou, deși de data aceasta nu se auzea niciun murmur îndepărtat de voci, nici servitori care să se miște de colo-colo. În curând, mi-am dat seama că nu eram singură. Cineva mă urmărea, privindu-mă din spatele unei uși sau trăgând cu ochiul prin balustradele de la etajul de sus. Am început să grăbesc pasul, străbătând coridor după coridor, pe măsură ce toate începeau să semene între ele cu o similitudine terifiantă.

În sfârșit, am ajuns într-o curte cu un iaz cu lotuși, asemănător celui pe care îl vizitasem în ziua aceea, deși florile de aici aveau un aer artificial, de parcă ar fi fost înfipite în noroi ca niște bețișoare de tămâie. Cum stăteam așa întrebându-mă ce să fac, cineva s-a apropiat de mine. Când m-am întors, am văzut un tânăr ciudat. Era îmbrăcat fastuos în veșminte formale, de modă veche, care îi ajungeau până la glezne. În picioare, care erau curioși de scurte și late, purta pantofi negri, eleganți, cu vârful ascuțit. Hainele îi erau vopsite în nuanțe stridente, dar chipul îi era mai degrabă banal, rotund, cu o bărbie flască și o sumedenie de cicatrici provocate de acnee. Mă privea cu un zâmbet rugător.

— Li Lan, spuse el, ce mult mi-am dorit să te revăd!

— Cine ești tu? am întrebat.

— Nu-ți amintești de mine, nu-i așa? A trecut prea mult timp de atunci. Dar eu îmi amintesc de tine. Cum aș putea să uit? spuse el teatral. Sprâncenele tale frumoase ca niște fluturi. Buzele tale ca petalele de hibiscus.

În timp ce el radia de bucurie, pe mine mă năpădi o senzație de greață.

— Vreau să mă duc acasă.

— O, nu, Li Lan, spuse el. Te rog, ia loc. Nici nu știi de câtă vreme aștept acest moment.

La un semn făcut de el, apărură o masă încărcată cu tot felul de bucate. Pui fierți, pepeni, nuci de cocos confiate, prăjituri de toate soiurile posibile. Asemenea hainelor de pe el, erau intens și neapetisant de pigmentate. Portocalele arătau ca niște pete de vopsea, în timp ce un platou cu prăjituri *pandan* aveau nuanța bolnăvicioasă a mării înainte de taifun. Stivuit în piramide rigide, belșugul acesta semăna neliniștitor de tare cu niște ofrande funerare. A insistat să bea o ceașcă de ceai.

— Nu mi-e sete, am spus.

— Știu că ești timidă, zise această creatură exasperantă, dar eu îmi voi turna o ceașcă. Vezi? Nu-i așa că e delicios?

Îl dădu peste cap, dovedindu-mi cât de mult îi plăcea.

— Li Lan, draga mea. Nu știi cine sunt eu? Eu sunt Lim Tian Ching! zise el. Moștenitorul familiei Lim. Am venit să îți fac curte.

Senzația de greață s-a accentuat, până când m-a luat cu amețeală.

— Dar nu ești mort?

De îndată ce am spus asta, lumea s-a contractat de parcă s-ar fi zbârcit. Culorile s-au stins, conturul scaunelor s-a estompat. Apoi, ca pocnitura unei corzi de gutapercă*, totul a redevenit așa cum fusese mai înainte. Lumina albă strălucea și mâncarea

---

* Gutaperca este o substanță plastică izolantă extrasă din latexul natural rigid produs din seva arborilor *Palaquium gutta*. Cuvântul „gutapercă” provine de la numele plantei în limba malaeză, *getah perca*, care înseamnă „latex lichid”. (n. red.)

de pe masă radia. Lim Tian Ching închise ochii de parcă ar fi fost îndurerat.

— Draga mea, a spus el, știu că este un șoc pentru tine, dar hai să nu insistăm asupra acestui lucru.

Am clătinat din cap cu încăpățănare.

— Știi că ești o făptură delicată, a zis. Nu vreau să te necăjesc. Vom încerca din nou altă dată.

Încerca să zâmbească în timp ce dispărea. M-am forțat din răspuțeri să mă trezesc. Era ca și cum m-aș fi zbătut printr-o mlaștină de mangrove, dar, încet, culorile s-au stins până când, gâfâind, am observat lumina lunii care se revărsa pe perna mea și o amorțeală în mâini de la cât îmi apăsasem fruntea.

Abia am putut dormi restul nopții. Aveam corpul acoperit de sudoare, iar inima îmi bătea cu putere. Ceea ce voiam cu adevărat era să ies în hol și să mă strecur, ca un copil, în patul lui amah. Obișnuiam să dorm lângă ea când eram mică, iar mirosul înțepător al uleiului de flori albe cu care se ungea la tâmpile împotriva durerilor de cap mă liniștea. Dacă m-aș fi dus acum, însă, amah ar fi fost îngrijorată. M-ar fi certat și m-ar fi bombardat cu tot felul de leacuri. Totuși, singurătatea și teroarea pe care le resimțeam erau cât pe ce să mă silească să o deranjez, însă mi-am amintit că era o femeie incorigibil de superstițioasă și că orice referire la Lim Tian Ching ar fi supărat-o zile întregi. Abia spre zori, am picat într-o toropeală agitată.

AM VRUT SĂ-I POVESTESC lui amah despre vis, dar temerile mele păreau mai puțin importante în lumina strălucitoare a soarelui. Fuseseră provocate de faptul că mă gândisem îndelung la familia Lim, mi-am zis. Sau că mâncasem prea multă mâncare consistentă. De asemenea, nu am vrut să recunosc în

fața lui amah că mă gândisem la soți înainte să mă culc. Întâlnirea cu tânărul care repara ceasuri mă făcea să mă simt vinovată.

În seara următoare, m-am dus la culcare cu teamă, dar nu am visat nimic, așa că, după ce au mai trecut câteva nopți fără incidente, am dat totul uitării. În orice caz, gândurile mele erau mai degrabă preocupate de altcineva. Oricât de mult aș fi încercat, ele se întorceau mereu la conversația cu băiatul care curăța ceasuri. M-am gândit la cât de bine informat părea să fie și ce păcat că un astfel de om trebuia să fie un servitor. M-am întrebat cum ar fi fost să-mi trec mâinile prin părul lui tuns scurt. Când aveam un moment liber, îmi studiam trăsăturile în oglinjoara lăcuită a mamei. În copilărie, tata nu prea dăduse importanță înfățișării mele. Era mai interesat de opiniile mele despre picturi și de vivacitatea caligrafiei mele cu pensula. Din când în când, menționa că semăn cu mama, dar observația aceasta părea să îi provoace mai multă durere decât plăcere, după care se retrăgea în sine. Amah rareori mă lăuda și deseori îmi găsea cusururi, dar știam că s-ar fi aruncat sub un car cu boi pentru mine.

— Amah, am întrebat-o câteva zile mai târziu, ce legătură de rudenie exista între mama și doamna Lim?

Mergeam spre casă după ce cumpăraserăm material pentru o rochie nouă. Cumva, amah găsisese bani pentru ea. Rușinată, nu mă încumetam să o întreb în ce magazin privat își cheltuise agonisile pe acest lux inutil. Toate femeile amah își puneau deoparte salariul pentru pensie. Ele constituiau o clasă specială de servitoare cunoscute uneori sub denumirea de „alb-negre” din cauza hainelor pe care le purtau: o bluză chinezească albă peste pantaloni negri de bumbac. Unele erau femei singure care refuzau să se căsătorească, altele văduve fără copii și fără alte mijloace de întreținere. Când deveneau amah, își tăiau părul

scurt și se înscriau într-o organizație specială de femei. Își plăteau cotizațiile și își depozitau banii acolo, iar apoi, după o viață întreagă de muncă în slujba altora, își petreceau bătrânețea în Casa Asociației, unde primeau hrană și îmbrăcăminte până la sfârșitul vieții. Era una dintre puținele opțiuni pentru o femeie fără familie și fără copii care să aibă grijă de ea la bătrânețe.

Bănuiam că amah dăduse iama în propriile economii pentru mine. Era rușinos. Dacă familia noastră chiar rămăsese fără bani, atunci ar fi trebuit să își caute un alt post. Sau putea pur și simplu să se pensioneze. Era îndeajuns de bătrână pentru asta. Dacă mă căsătoream cu un bărbat dintr-o familie înstărită, putea veni cu mine în calitate de menajeră personală, așa cum făcuse și cu mama când s-a măritat. Acum, uitându-mă la silueta ei micuță care mergea rapid cu pași mărunți alături de mine, m-a năpădit un val de afecțiune. În ciuda rigurilor ei exasperante, care mă făceau deseori să-mi doresc să scap de sub controlul ei, era de o loialitate feroce.

— Mama ta și doamna Lim erau verișoare de gradul doi sau trei, cred, a spus ea.

— Dar doamna Lim vorbea de parcă ar fi cunoscut-o pe mama.

— Poate că da. Dar nu cred că erau apropiate. Mi-aș fi amintit, mi-a zis. Doamna Lim era una dintre fiicele familiei Ong. Au făcut avere construind drumuri pentru britanici.

— A spus că se jucau împreună când erau mici.

— Așa a zis? Poate de câteva ori, dar nu a fost una dintre prietenele apropiate ale mamei tale. Asta e sigur.

— Atunci, de ce ar fi spus așa ceva?

— Cine știe ce gândește o *tai tai** bogată? zâmbi amah brusc și fața i se încreți ca o broască țestoasă. Sunt sigură că are motivele ei, totuși. Servitorii spun că nu este o gospodărie rea. Desigur, sunt încă în doliu pentru fiul lor. A fost o mare pierdere pentru ei când a murit anul trecut.

— Mai are și alți copii?

— A avut încă doi fii care au murit în copilărie. Totuși, există fiice de la a doua și a treia soție.

— Am văzut-o pe cea de-a treia soție, dar nu și pe a doua.

— A murit acum patru ani de malarie.

Malaria era un flagel pentru noi în Malaya, o febră constantă în venele oamenilor. Malaysienii aprindeau focuri, pentru ca fumul să țină boala la distanță, iar hindușii își împodobeau numeroșii zei cu ghirlande de iasomie și crăițe pentru a-i proteja. Însă britanicii spuneau că boala e transmisă de țânțari. Gândindu-mă la insecte, mi-am amintit de cea de-a Treia Soție și de broșele ei strălucitoare cu pietre prețioase.

— A Treia Soție pare dificilă, am spus.

— Femeia aia! Era un nimeni când stăpânul s-a căsătorit cu ea. Nimeni nu știe nici măcar de unde a venit. Din vreun oraș din sudul îndepărtat, poate din Johore sau chiar din Singapore.

— Soțiile se înțeleg bine?

Doar bărbații bogați își puteau permite mai multe soții, iar obiceiul devenea din ce în ce mai rar. Britanicii nu-l priveau cu ochi buni. Din câte am auzit, femeile, *mem*-ele, erau cele care se opuneau cel mai tare. Bineînțeles că nu erau de acord

---

* Termen colocvial care descrie soțiile înstărite din China și alte regiuni vorbitoare de limbă chineză. (n. trad.)

ca bărbații lor să își ia amante și să devină băștinași. Nu aș putea spune că le învinovățesc. Nici mie nu mi-ar plăcea să fiu a doua soție. Sau a treia, sau a patra. Dacă s-ar întâmpla asta, aș prefera să fug și să-mi încredințez viața Asociației Amah.

— Cât de bine se poate în condițiile date. Și apoi mai este și toată concurența asta pentru producerea unui moștenitor. Din fericire pentru doamna Lim, se pare că ea a fost singura.

— Și fiul, Lim Tian Ching, cum era? M-a apucat tremuratul în ciuda căldurii zilei, amintindu-mi de visul meu. Amah evita de obicei să vorbească despre el, dar am vrut să văd ce pot scoate de la ea astăzi.

— Un răsfățat, așa am auzit.

— Așa cred și eu. Am rostit asta fără să mă gândesc, dar nu a observat.

— Au spus că nu era la fel de capabil ca nepotul. *Aiya*, nu are rost să discutăm despre el. Nu e bine să îi vorbim de rău pe morți.

CAPITOLUL 4

S-A DOVEDIT CĂ AMAH a avut dreptate să fie prevăzătoare și să îmi pregătească o rochie nouă, deoarece, câteva zile mai târziu, am primit o altă invitație la conacul Lim. De data aceasta a fost invitat și tata. În cinstea apropiatului Festival al Dublului Șapte, urma să fie o sindrofie muzicală cu un spectacol privat pentru familie și prieteni. Nu existau multe locuri publice de divertisment unde să poată merge femeile de familie bună, așa că, din când în când, se organizau serate acasă. Amah îmi povestise deseori despre cum era curățată curtea principală a casei noastre și cum bunicul meu angaja oameni pentru a construi o estradă. Este de prisos să spun că astfel de ocazii fuseseră inexistente în ultimii ani, așa că am fost foarte încântată de perspectiva aceasta. Tatăl meu acceptase să meargă. Stăpânul Lim făcuse parte din cercul său anterior de cunoștințe de afaceri; iar relația lor, deși nu prea strânsă, era în continuare cordială. Sincer, nu eram foarte sigură cu cine mai ținea tatăl meu legătura. Uneori mă surprindea.

A șaptea zi a lunii a șaptea era un festival pentru sărbătorirea a doi iubiți celești: văcarul și țesătoarea. Amah mi-a spus această poveste când eram mică. Cu mult timp în urmă, a fost un văcar care nu avea decât un bou bătrân care să-i țină companie. Într-o zi, boul a vorbit pe neașteptate și i-a spus că ar

putea să-și găsească o nevastă dacă se ascunde lângă o baltă și așteaptă fecioarele țesătoare celești. În timp ce acestea se scăldau, văcarul a ascuns un rând de haine și, când una dintre fecioare a rămas în urmă să-și caute veșmintele, a abordat-o și a cerut-o de soție. În cele din urmă, boul magic a murit. În punctul acesta, eu mereu săream cu întrebările. Amah îmi ignora protestele, continuându-și istorisirea bine-cunoscută. Era o povestitoare pedantă, care își repeta poveștile cu exact aceleași cuvinte de fiecare dată.

Când boul magic a murit, acesta i-a spus văcarului să-i păstreze pielea pentru cazul în care se va afla la mare ananghie. În scurtă vreme, Regina Cerului s-a înfuriat că una dintre cele mai bune țesătoare ale sale se căsătorise cu un muritor și a poruncit ca aceasta să fie adusă înapoi în ceruri. Disperat, văcarul și-a urmat soția pe pielea magică a boului, cărându-și cei doi copii în coșuri atârinate de capetele unui par. Ca să-l împiedice să o ajungă din urmă, Regina Cerului și-a scos agrafa de păr și a trasat un râu între ei și ceruri: Calea Lactee. Însă, în fiecare an, exista o zi în care coșofenelor de pe pământ li se făcea milă de îndrăgostiți și construiau o punte pe care să se întâlnească cei doi. Aceasta era împreunarea celor două stele, Altair și Vega, în a șaptea zi a celei de-a șaptea luni.

Când amah mi-a spus această poveste, nu am înțeles de ce o asemenea tragedie era considerată o sărbătoare a îndrăgostiților. Nu exista un final fericit, ci doar o așteptare nesfârșită pe fiecare mal al râului. Părea un mod nenorocit de a-ți petrece eternitatea. În schimb, cel mai mult mă interesa boul. De unde știa boul că aveau să vină fecioarele celeste? Cum de putea vorbi? Și, mai ales, de ce trebuia să moară? Amah nu mi-a dat niciodată răspunsuri foarte satisfăcătoare la aceste întrebări. „Îndrăgostiții sunt rostul poveștii, copil prostuț”, spunea ea, și,